

สารหนูสู่เพนนิซิลินกับการกวาดล้าง คุดทะราดในไทย

เมื่อย้อนกลับไปในอดีตจะพบว่ามิโรคระบาดอีกชนิดที่น่ากลัวนั่นคือ โรคคุดทะราด ซึ่งเป็นโรคเขตร้อนที่พบได้ในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทยในอดีต จึงมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ในท้องถิ่นอีสานจะเรียกว่า “ซี้โม” ภาคเหนือเรียก “มะละอ็ก” ภาคใต้เรียก “เกตรา” มีลักษณะเริ่มแรกเกิดเป็นตุ่มคล้ายหูด ต่อมา “ตุ่มแม่” นี้จะแตกออกกลายเป็นแผลกระจายไปตามผิวหนัง และลุกลามเข้าไปในกระดูก ทำให้กระดูกหลุด มีลักษณะคล้ายโรคเรื้อน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดอาการเจ็บปวดแล้ว ยังทำให้ผิดรูปร่างและทำให้ผู้ป่วยได้รับความรังเกียจประเทศไทยมีโรคนี้อยู่มาแต่โบราณในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา การประหารของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร (กุ้ง) ก็มีการบันทึกว่าท่านป่วยด้วยโรค “คชราด” แม้ว่าความเห็นในเรื่องนี้จะมีแตกต่างกัน เพราะในบันทึกของพ่อค้าต่างชาติระบุว่าท่านป่วยจากโรค Morbus Gallicus หรือ "French Pox" (ซึ่งหมายถึงโรคซิฟิลิสนั่นเอง) สาเหตุที่มีความสับสนและเห็นต่างกันนี้ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะโรคคุดทะราดและซิฟิลิสต่างก็เกิดจากเชื้อโรคในกลุ่ม Treponema เหมือนกัน และมีอาการแสดงออกของโรคหลายอย่างคล้ายกันสันนิษฐานว่าโรคนี้นี้แพร่มาจากกัมพูชาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง ทำให้พบโรคนี้นี้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด และรองมาคือภาคใต้

หน่วยควบคุมคุดทะราด จังหวัดราชบุรี

สถานการณ์โรคคุดทะราดในประเทศไทยช่วงระหว่าง พ.ศ. 2491 – 2493 มีการระบาดของโรคทั่วประเทศเกือบทุกจังหวัด ซึ่งจะพบมากในภาคอีสานและภาคใต้ มีรายงานว่า พบผู้ที่ป่วยด้วยโรคคุดทะราด ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ โดยเฉพาะในกลุ่มของชาวนาและชาวบ้านตามชนบท ส่งผลให้ผลผลิตและการค้าในท้องถิ่นตกต่ำ นำไปสู่ปัญหาการผลิตและขาดแคลนอาหารขึ้นในภาพรวมของประเทศ จึงมีโครงการควบคุมคุดทะราดในประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. 2493 ได้เริ่มดำเนินงานโครงการควบคุมคุดทะราดระยะถาวรขึ้น กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอโครงการควบคุมโรคคุดทะราดในประเทศไทยต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับอนุมัติให้ดำเนินการตามโครงการภายใต้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุนจากองค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การยูนิเซฟ (UNICEF)

และในปีต่อมาได้มีการขยายงานควบคุมคุดทะราดมารวมอยู่กับกองควบคุมกามโรคและได้จัดตั้งเป็น “กองควบคุมกามโรคและคุดทะราด” ซึ่งในการควบคุมคุดทะราดในระยะแรกจะมีแพทย์ชาวต่างชาติมาร่วมออกหน่วยเคลื่อนที่ เพื่อไปให้การรักษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ต่อมาเมื่อการอบรมเจ้าหน้าที่ของกระทรวงจนสามารถควบคุมโรคคุดทะราดได้

ในปี พ.ศ. 2509 โครงการควบคุมโรคคุดทะราดระยะถาวรได้สิ้นสุดลง จากนั้นได้มีการมอบหมายงานการดำเนินงานให้กับสถานีอนามัยของจังหวัด เพื่อดำเนินการเฝ้าระวังและกวาดล้างจนกว่าจะหมดไป ในปี พ.ศ. 2515 กองควบคุมกามโรคและคุดทะราด ได้โอนไปสังกัดกรมการแพทย์และอนามัย ต่อมากรมควบคุมโรคติดต่อได้แบ่งส่วนราชการของกระทรวงสาธารณสุขทำให้กองควบคุมกามโรคและคุดทะราด เปลี่ยนชื่อเป็นกองกามโรค สังกัดกรมควบคุมโรคติดต่อในปี พ.ศ. 2517

นพ.สมบุรณ์ วัชรโรทัย พาคณะออกตรวจ
เพื่อปราบปรามโรคคุดทะราดในประเทศ

โครงการอบรมโรคคุดทะราดระยะถาวร

การรักษาแบบสมัยใหม่ยุคแรก ๆ มีการใช้ยาที่เข้าสารหนูชนิดเพื่อการรักษา แต่ก็ยุ่งยากและไม่ค่อยได้ผล ต่อมาพบว่า สามารถรักษาคุดทะราดได้ด้วยยาเพนนิซิลลิน ในการกำจัดกวาดล้างคุดทะราดที่กำลังแพร่ระบาด มีการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ เวชภัณฑ์ ยานพาหนะ และเงินทุนตั้งเป็นสำนักงานกลางที่จังหวัดราชบุรี และจัดตั้งหน่วยงานสาขาย่อยในภูมิภาค มีการอบรมเจ้าหน้าที่ส่งทีมค้นหาผู้ป่วยและรับรักษาด้วยยาฉีดเพนนิซิลลิน

ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกวาดล้างคุดทะราดคือ นายแพทย์สมบุรณ์ วัชรโรทัย ผู้อำนวยการกองควบคุมกามโรคและคุดทะราด กรมอนามัย ต่อมาในปี พ.ศ. 2509 จึงยุติโครงการลง อาจถือได้ว่าโรคคุดทะราดถูกกำจัดจนไม่เป็นปัญหาสาธารณสุขไทยอีกต่อไป เพราะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ไม่มีการตรวจพบผู้ป่วยรายใหม่ในประเทศไทยอีกเลย

อ้างอิง

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, นภนาท อนุพงศ์พัฒน์. **ปณิกะคดี 100 ปี การสาธารณสุขไทย** เรื่อง หมอแมคเคนกับการฟื้นฟูชีวิตผู้ป่วยโรคเรื้อน (หน้า 189-190). นนทบุรี : บริษัท หนังสือดีวัน จำกัด, 2561.

แสงทอง จันทรเจิด. **100 ปี ร้อยเรื่องราว กรมควบคุมโรค** เรื่อง คุตทะราด โรคร้ายที่ถูกกำจัดไปจากเมืองไทย (หน้า 71 - 73). นนทบุรี : สถาบันวิจัยจัดการความรู้และมาตรฐานการควบคุมโรค กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2561.

ประเสริฐ ทองเจริญ. **ระบาดบันลือโลกยอนรอยระบาดบันลือโลก**, [ออนไลน์]. (2563) แหล่งที่มา: <https://thaiviro.org/upload/ebook/B%20%2834%29.pdf>[29 เมษายน 2565]

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. **โรคคุตทะราด**, [ออนไลน์]. (2563) แหล่งที่มา: <https://www.nat.go.th/คลังความรู้/สารน่ารู้จากเอกสารจดหมายเหตุ/รายละเอียดสารน่ารู้เอกสารจดหมายเหตุ/ArticleId/688>[29 เมษายน 2565]

ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล. **การปราบคุตทะราดในประเทศไทย**, [ออนไลน์].(2562) แหล่งที่มา: <http://doh.hpc.go.th/bs/topicDisplay.php?id=202>[29 เมษายน 2565]

ที่มาภาพ

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ